

La duplicació pronominal en les relatives locatives en català

Secció 4: Sintaxi

Cristina Albareda Valls

L'objecte d'estudi d'aquest treball és la duplicació pronominal en les oracions relatives locatives en català. Aquestes van introduïdes pel pronom relatiu *on*, el qual fa de nexa entre l'antecedent i la relativa, i també indica la funció sintàctica de locació. Tanmateix, molt freqüentment també apareix el pronom locatiu *hi*.

Es constata un comportament diferenciat d'aparició del pronom *hi* en funció de si es tracta d'una relativa explicativa o especificativa. Segons Solà (2002: 2466), les relatives especificatives no són pròpiament remàtiques, de manera que es poden considerar temàtiques, mentre que les relatives explicatives sí que són remàtiques. El caràcter remàtic d'una relativa explicativa permet que el pronom aparegui més sistemàticament, ja que aquest és necessari per recuperar el tema del qual es dona una informació nova (1a). Aquest és un comportament paral·lel al dels elements dislocats, els quals són represos per un pronom en la matriu oracional. Els casos en què no apareix el pronom, s'expliquen per evitar confusions amb el pronom *hi* que substitueix un argument verbal obligatori. En canvi, en el cas d'una especificativa, la presència del pronom *hi* depèn de si la relativa consta d'especificitat (1b).

- (1) a. Vam anar a un bar, *on hi* parlen en hongarès, i després vam visitar la ciutat.
b. Vam anar a un bar *on *hi* parlen en hongarès, i després vam visitar la ciutat.

En general, es pot parlar de diversos factors que poden afavorir l'especificitat en una relativa especificativa: la presència de l'indicatiu enfront del subjuntiu, el temps verbal passat enfront del present o del futur, l'antecedent explícit enfront de l'implícit, la dislocació a la dreta enfront de la dislocació a l'esquerra (Albareda 2012), un complement directe determinat enfront d'un indeterminat, o la semàntica del verb de l'oració principal segons si indica que el lloc expressat ja és conegut (*tornar*) o no (*anar*).

Hi ha també, però, altres factors de tipus sintàctic que són, tal com aquí es demostra, els rellevants. El factor més decisiu fa referència a la voluntat de la llengua d'evitar confusions entre les funcions del pronom *hi*, és a dir com a clític amb funció sintàctica per una banda, i com a marca d'especificitat per una altra banda. Aquest factor també és rellevant per a les relatives explicatives. Per tant, quan el pronom *hi* amb funció sintàctica ha d'aparèixer obligatòriament no permet l'aparició del pronom *hi* marcador d'especificitat. Això és en aquelles relatives locatives en què el verb exigeix un complement de predicació primària argumental que pronominalitzi amb *hi* (és a dir, complement de règim i complement locatiu argumental), o que l'oració presenti un clític *hi* impersonal o inherent. En el cas dels predicats no verbals (és a dir, complement predicatiu i de manera), tot i que siguin argumentals, permeten el pronom *hi* per tractar-se d'arguments de predicació secundària:

(2)

Complement de règim i locatiu argumental		<i>*hi</i>
Complement adjunt locatiu, comitatiu, instrumental, de mitjà, de causa, benefactiu i final		<i>hi</i>
Complement predicatiu	Argumental	<i>hi</i>
	Adjunt	<i>hi</i>

Complement de manera	Argumental	<i>hi</i>
	Adjunt	<i>hi</i>
Clític impersonal		* <i>hi</i>
Clític inherent		* <i>hi</i>

En la mateixa línia, s'evita la presència del pronom *hi* quan combina amb algun altre pronom, per tal d'evitar confusions amb combinacions pronominals preexistents. De tota manera, en aquest cas, si hi intervenen altres dels factors que afavoreixen l'especificitat, això facilita l'aparició del pronom *hi*. Aquest és, doncs, un factor de certa rellevància però no decisiu.

El segon factor decisiu fa referència a l'aportació d'especificitat que representa la presència explícita dels arguments verbals del verb de la relativa locativa especificativa; en altres paraules, la seva representació plena, enfront d'una representació el·líptica o reduïda en forma de pronom. En aquest sentit, en el cas de verbs que consten de més d'un argument, l'argument que rep el paper temàtic de subjecte lògic és el que aporta més especificitat, i, per tant, és el més decisiu. Els verbs anàdics, com els impersonals, permeten sempre el pronom perquè la presència dels arguments verbals no és rellevant:

(3)	TIPUS DE VERBS:	
Sense argument extern:	<u>Impersonals</u> (verbs anàdics; cap argument pot ser explícit)	sempre <i>hi</i>
	<u>Inacusatius</u>	Argument intern explícit (<i>hi</i>) / no explícit (* <i>hi</i>)
Amb argument extern:	<u>Intransitius</u>	Argument extern explícit (<i>hi</i>) / no explícit (* <i>hi</i>)
	<u>Transitius</u>	Argument extern explícit (<i>hi</i>) / no explícit (* <i>hi</i>)
Amb predicat secundari:	<u>Atributius</u>	Argument extern explícit (<i>hi</i>) / no explícit (* <i>hi</i>)
	<u>Predicatiu o de manera</u>	Argument extern explícit (<i>hi</i>) / no explícit (* <i>hi</i>)

Així, si es compleix el primer factor decisiu pot actuar el segon factor, i si es compleix el segon factor decisiu poden actuar els altres factors no tan rellevants; aquests, aparentment, sense ordre lògic d'aparició.

Bibliografia bàsica

ALBAREDA, C. (2012): «El pronom 'hi' en les relatives locatives substantivades i clivellades», dins *Randa* 69, pp. 197-203.

LORENTE, M. (1996): «Una proposta de classificació dels verbs catalans». Estudis de lingüística i filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit III, Barcelona, Departament de Filologia Catalana - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 77-101, vol. 3.

SOLÀ, J. (1993): *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries.

SOLÀ, J. (2002): «Les subordinades de relatiu», dins Solà, J. *et al.* ed., *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, vol. 3.

TODOLÍ, J. (2002): «Els pronoms», dins Solà, J. *et al.* ed., *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, vol. 2.